

### ทฤษฎีการลงโทษ

ในบทที่ผ่านมาเราได้ยอมรับถึงความจำเป็นของกฎหมาย ในฐานะที่เป็นส่วนเสริมสร้างความยุติธรรมและคงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม และโดยหน้าที่ประชาชนย่อมมีพันธะต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่พันธะดังกล่าวก็มิได้เป็นไปแบบเด็ดขาดโดยปราศจากการไตร่ตรองทางด้านศีลธรรม เมื่อกฎหมายไม่ยุติธรรมประชาชนก็มีความชอบธรรมเพียงพอที่จะปฏิเสธกฎหมายยุติธรรมนั้น โดยเราได้เสนอรูปแบบของการคือแห่ง อันเป็นรูปแบบพิเศษในการแข่งขันกฎหมายยุติธรรมไปแล้ว

จุดสำคัญที่จะต้องพิจารณาต่อไปก็คือ ควรจะจัดการอย่างไรต่อการคือแห่งที่ชอบธรรม กล่าวคือจะลงโทษอย่างรุนแรง, จะผ่อนผัน, หรือจะยกเว้นต่อการคือแห่งทำที่ของสังคมในการลงโทษคือแห่งนี้ จะเป็นการสะท้อนทัศนคติอย่างเป็นรูปธรรมของสังคมต่อการคือแห่งได้เป็นอย่างดีเพราะดังที่วิลสตัน เชอร์ชิล อดีตนายกรัฐมนตรีอังกฤษ เคยกล่าวไว้ว่า "ความรู้สึกของสาธารณชนต่ออาชญากรรมและอาชญากร ไม่ใช่สิ่งไร้ค่าในอันที่จะบ่งบอกถึงความเป็นอารยะประเทศ"<sup>1</sup>

ในบทนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีการลงโทษ 3 ทฤษฎี ซึ่งจะมีส่วนสัมพันธ์กับการพิจารณาการคือแห่งที่ชอบธรรมต่อไปคือ

1. ทฤษฎีทดแทนความผิด (retributive)
2. ทฤษฎีป้องกัน (deterrence)

---

<sup>1</sup>Karl Menninger, "The Crime of Punishment," in Contemporary Punishment, Rudolph J. Gerber and Patrick D. McNay, eds., P. 182.

### 3. ทฤษฎีที่ดัดแปลงนิสัย (Rehabilitation)

#### 1. ทฤษฎีทดแทนความผิด

1.1 การลงโทษเพราะการทำผิดศีลธรรม ทฤษฎีทดแทนความผิดถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ศีลธรรม เป็นสัตว์ที่ออกกฎและทำตามกฎ ในแง่ภูมิศาสตร์มนุษย์อาจจะถูกมองว่าเป็นเพียงวัตถุ (Object) เหมือนกับภูเขา ต้นไม้ แต่โดยสภาพธรรมชาติแล้วพวกนี้ถือว่ามนุษย์เป็นนายของตนเอง มีเจตจำนงเสรี (Free will) และไม่ได้ถูกควบคุมโดยแรงกดดันจากประสาทสัมผัสอย่างสิ้นเชิง เมื่อมนุษย์มีเจตจำนงเสรีจึงจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อการกระทำทางศีลธรรมของตนเอง เจโรม ฮอลล์ (Jerome Hall) ได้ให้ความหมายของ "ความรับผิดชอบ" ว่า "เป็นอำนาจหรือความสามารถที่จะเข้าใจ และปฏิบัติสิ่งที่สอดคล้องกับศีลธรรมหรือพันธะทางกฎหมาย ด้วยความเป็นตัวของตัวเอง รวมทั้งยินดีรับผลที่เกิดจากการกระทำนั้น"<sup>1</sup> ดังนั้นเมื่อมนุษย์เลือกที่จะทำผิดหรือละเมิดต่อกฎศีลธรรม ทั้ง ๆ ที่ก็มีสิทธิจะเลือกกระทำสิ่งที่ถูกต้องได้ ผู้นั้นก็ควรรับผิดชอบต่อการเลือกของเขา วอลเตอร์ โมเบอร์ลี เห็นว่า "การลงโทษนั้นไม่ใช่เรื่องทางสังคมแต่เป็นเรื่องของปัจเจกชน ซึ่งไต่ถามยอมรับโทษจากการที่เขาเลือกที่จะทำผิด สำหรับผู้หนึ่งการลงโทษจึงเป็นทั้งอภิสิทธิ์และเกียรติยศ ซึ่งได้สะท้อนถึงความรับผิดชอบที่มีเหตุผล"<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Jerome Hall, "Just V. Unjust Law," in Contemporary Punishment, Rudolph J. Gerber and Patrick D. McAnany, eds. (Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1972), P. 49.

<sup>2</sup>Rudolph J. Gerber and Patrick D. McAnany, eds., Contemporary Punishment (Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1972.), P. 40.

คานท์ เองก็เห็นว่าความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดทางศีลธรรม ได้สร้าง ความชอบธรรมให้กับการลงโทษ เขาถือว่าเป็นความยุติธรรมที่คนทำผิดจะต้องจ่ายส่วนที่ ตนได้กระทำลงไป ถ้าผู้ทำผิดไม่ได้รับโทษก็จะไม่ยุติธรรมสำหรับตัวผู้นั้นเองและคนอื่น ๆ ด้วย การจ่ายโทษของคานท์คล้ายกับการจ่ายหนี้ ซึ่งบุคคลในฐานะสมาชิกได้กระทำต่อ ชุมชนที่เขาอยู่ โดยหน้าที่เขาเป็นผู้ก่อขึ้นมา การลงโทษสำหรับคานท์จึงเป็นความยุติธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีโดยตัวมันเอง "การลงโทษไม่สามารถถูกใช้เป็นเพียงเครื่องมือ เพื่อ ส่งเสริมความดีอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อตัวอาชญากรเองหรือเพื่อสังคม" เขาไม่เห็น ด้วยถ้าจะไว้ชีวิตอาชญากรซึ่งควรถูกประหารชีวิต เพียงเพราะอาชญากรผู้นั้นยอมรับข้อ เสนอที่จะเอาตัวเขาเสี่ยงกับการทดลองทางการแพทย์ที่อันตราย แม้ข้อมูลที่ได้นั้นจะเป็น ประโยชน์แก่สังคมอย่างมหาศาลก็ตาม—"ศาลจะต้องปฏิเสธข้อเสนอบแบบนี้... เพราะ มิฉะนั้นความยุติธรรมก็ไม่ยุติธรรมต่อไป ถ้ามันสามารถถูกซื้อได้"<sup>1</sup>

ส่วนแบรดลีย์ (Brandley) ยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า "การป้องกันหรือ การคัดค้านนิสัย ก็เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากเนื้อหาของการลงโทษ"<sup>2</sup> แต่อย่างไรก็ตาม พวกเขาทฤษฎีที่ทศนความผิดบางคนเห็นว่า การป้องกันและการกระทำผิดและการคัดค้านนิสัย อาจเกิดขึ้นได้ถ้ามีการลงโทษด้วยการทศนความผิดอย่างยุติธรรม แต่ต้องเข้าใจ อย่างชัดเจนว่า ทั้ง 2 สิ่งนั้นไม่ใช่จุดหมายที่แท้จริงของการลงโทษ เป็นแต่เพียงผลพลอยได้ของการลงโทษเท่านั้นตัวอย่างในเรื่องนี้ เช่น ถ้าเราจะต้องเป็นผู้ออกข่าวร้าย

<sup>1</sup>Immanuel Kant, "The Right to Punish, in Punishment and Rehabilitation, Jeffrier G. Murphy, ed (California: Wadsworth Publishing Co., Inc., 1973), P. 36.

<sup>2</sup>D.J.B. Haiokins. "Punishment and Moral Responsibility," in Theory of Punishment, Stanley E, Grupp, ed (Bloomington: Indiana University Press, 1971), P. 16.

แก่เพื่อนของเรา มันก็คงไม่เป็นการผิดอะไรที่เราจะพูดปูทางให้เขาเตรียมใจรับสถานการณ์ได้ เพียงแต่ต้องแน่ใจว่าเขาจะต้องรู้และเข้าใจอย่างแจ่มชัด ถึงสิ่งที่เราต้องการจะบอก

สำหรับเฮเกลถือว่าการทำผิดเป็นการปฏิเสธสิ่งที่ถูกต้อง การลงโทษเป็นการแสดงการปฏิเสธสิ่งที่ถูกปฏิเสธอีกทีหนึ่ง เช่นเดียวกับแม็คสตีที่เห็นว่าอาชญากรได้ตระหนักและยืนยันในการทำผิดเพื่อปฏิเสธหรือทำลายสิ่งนั้น ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน การปรับ, การจำคุก, หรือแม้แต่โดยการประหารชีวิต ทำให้เราได้ทำลายความผิดนี้ลง และนำความถูกต้องคืนมา

1.2 การลงโทษเพราะกระทำผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตามก็ตีพวกยึดถือทฤษฎีทดแทนความผิดบางคน เช่น เจ.ดี แม็บบอทท์ (J.D. Mabbott) ยังไม่เห็นด้วยกับความคิดที่ว่า การลงโทษชอบธรรมเนื่องจากผู้กระทำผิดคือธรรม เขาเห็นว่าการลงโทษสมควรกระทำก็เมื่อเป็นการละเมิดกฎหมายไม่ใช่ศีลธรรม เพราะการลงโทษต่อการทำผิดศีลธรรมนั้นควรเป็นเรื่องของพระเจ้า (God) เท่านั้น และความเสียใจก็เป็นปฏิกิริยาที่เหมาะสมกับการกระทำที่ผิดศีลธรรม

แม็บบอทท์ ให้ความหมายของอาชญากรว่า "หมายถึงคนซึ่งละเมิดกฎหมาย ไม่ใช่คนชั่ว (bad man) และผู้บริสุทธิ์ก็คือผู้ที่ไม่ได้ละเมิดกฎหมาย ซึ่งบัญญัติไว้ว่าการกระทำดังกล่าวนั้นต้องถูกลงโทษ"<sup>1</sup> เขายกตัวอย่างว่า

เมื่อบางคนได้ยื่นการกระทำความผิดให้มุมทารุณมาอยู่ ก็อาจจะเห็นว่าการกระทำนั้นน่าจะถูกลงโทษ แต่ตามกฎหมายไม่ได้บัญญัติว่าสิ่งนั้นต้องถูกลงโทษ ก็ไม่มีใครมีสิทธิลงโทษต่อการกระทำนั้น เช่นในเมือง ๆ หนึ่งการทารุณทอมมา กฎหมายไม่ได้ถือว่า เป็นความผิดที่มีโทษ ถ้ามีใครพูดว่าควรลงโทษคนที่ทารุณมา ก็อาจจะถูกโต้ตอบ

<sup>1</sup>J.D. Mabbott, "Punishment as a Corollary of Rule Breaking," in Contemporary Punishment, Rudolph J. Gerber and Patrick D. McAnay, eds. (Notre dame: University of Notre Dame Press, 1972), P. 43.

ได้ว่าคนทุกคนนั้นมีหน้าที่อะไร และใครให้อำนาจมาพิพากษา ดังนั้นทางที่จะช่วย  
มาได้ก็คือ ชี้อมาตัวนั้นเสียเองหรือไม่ก็ทำร้ายเจ้าของมา แต่ไม่ใช่การลงโทษ<sup>1</sup>

ควินตัน (Quinton) ก็เห็นว่าทฤษฎีทดแทนความผิดไม่ใช่ทฤษฎีทางศีลธรรม  
และความผิดทางศีลธรรมก็ไม่ใช่เงื่อนไขเพียงพอสำหรับการลงโทษเช่น การโกหกซึ่งเป็น  
ความผิดทางศีลธรรมแต่ไม่ใช่เป็นความผิดที่สัมพันธ์กับโทษ ต่างจากการแจ้งรายการเสีย  
ภาษีเท็จต่อเจ้าพนักงานซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษ การกระทำบางอย่าง เช่น การร่วมเพศ  
กับคนสายเลือดเดียวกัน (Incest) ซึ่งเกือบทุกสังคมเห็นว่าผิดศีลธรรม แต่ก็แทบไม่  
มีประเทศไหนเลยที่จะลงโทษต่อกรณีนี้ อีกทั้งค่านิยมทางศีลธรรมยังเป็น เรื่องที่เปลี่ยนแปลง  
ได้ ถ้าถือว่าการกระทำผิดศีลธรรมต้องถูกลงโทษ ก็ต้องลงโทษคนทุกคนซึ่งในอดีตกระทำ  
สิ่งที่สังคมสมัยนี้ถือว่าเป็นการผิดศีลธรรมด้วย

1.3 ปริมาณการลงโทษ ทางค่านิยมส่วนของการลงโทษทฤษฎีทดแทนความ  
ผิดเห็นว่า จำนวนโทษต้องมีสัดส่วนสัมพันธ์กับความผิดที่อาชญากรรมได้ก่อขึ้น ค่านิยมเรียก  
หลักการนี้ว่า "หลักแห่งความเท่าเทียม" เป็นการลงโทษโดยไม่มีความรู้สึกลำเอียง  
หรือเข้าข้างใดข้างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะผู้ทำผิดได้เลือกลงโทษสำหรับตัวเขาเองอยู่แล้วคือ  
"ถ้าท่านให้ร้ายคนอื่น ท่านก็ให้ร้ายตัวเอง ท่านขโมยคนอื่น ท่านก็ขโมยตัวเอง ท่านฆ่า  
คนอื่น ท่านก็ฆ่าตัวเอง"<sup>2</sup> แต่ความยุ่งยากในการกำหนดปริมาณโทษของทฤษฎีทดแทนใน  
ทางปฏิบัติมีปัญหามาก เพราะเป็นการยากที่จะลงโทษให้เท่าเทียมกับความผิดอย่างแท้จริง  
ได้ เนื่องจากยังไม่มีกรลงโทษที่พอเหมาะสมโดยธรรมชาติ (Naturally Fit)  
กับความผิดที่เกิดขึ้นในทุกกรณี

นี่เกิด วอลค์เกอร์ (Nigel Walker) นักอาชญาวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย  
เคมบริดจ์ ให้ความเห็นในเชิงปฏิบัติว่า หลักเกณฑ์พิจารณาโทษผู้ทำผิด ในการทดแทน

<sup>1</sup>Ibid. P. 36.

<sup>2</sup>Immanuel Kant, "The Right to Punish," in Punishment  
and Rehalrtitation, Jeffries G. Murplry, ed., P. 36.

ความผิดนั้นจะเป็นไปโดยรุนแรงเพียงใดหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับเจตนาที่จะก่ออาชญากรรม และความรุนแรงจากผลแห่งอาชญากรรมนั้น ๆ เป็นปัจจัยวินิจฉัยการพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด ดังนั้นความหนักของโทษในการทำผิดกฎจราจร จึงควรจะน้อยกว่าการปล้นฆ่า ซึ่งทรัพย์สินเป็นต้น คำนึงเองก็เห็นว่าคนที่กระทำผิดโดยไม่เจตนา ก็ไม่ควรต้องรับโทษ เพราะเขาไม่ได้เลือกที่จะฝ่าฝืนกฎศีลธรรม แต่แม้บอห์ ซึ่งเห็นว่าการละเมิดกฎหมายเป็นเงื่อนไขเพียงพอสำหรับการลงโทษ เจตนาและแรงจูงใจอื่น ๆ ไม่มีผลนำมาใคร่ครวญต่อการพิจารณากำหนดโทษในทัศนะของเขา

## 2. ทฤษฎีป้องกันความผิด

ในศตวรรษที่ 18 แนวความคิดการลงโทษที่มีรากฐานแบบประโชยชนนิยม ได้ถูกนำเผยแพร่ในหนังสือเรื่อง *Of Crime and Punishment* ของ ซีแซร์ เบ็คคาเรีย เมื่อปี 1764 ในหนังสือเล่มนี้เขาได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับการลงโทษเพื่อทดแทนความผิดเพราะ "มันไม่ใช่การลงโทษเท่านั้นที่ควรเป็น จุดหมายสูงสุดของการบัญญัติกฎหมาย แต่ควรเป็นการป้องกันอาชญากรรม"<sup>1</sup> แนวความคิดของเขานี้ว่ามีผลกระทบต่อทฤษฎีการลงโทษของนักคิดฝ่ายประโชยชนนิยมรุ่นต่อ ๆ มาโดยเฉพาะเจอร์รามี เป็นขั้มซึ่งมีอิทธิพลเป็นอย่างสูงต่อทฤษฎีป้องกันความผิด เป็นขั้มเห็นวามมนุษย์ตกอยู่ใต้อำนาจนาย 2 คน คือ ความเจ็บปวด (Pain) และความพึงพอใจ (Pleasure) การกระทำทุกอย่างของมนุษย์จึงเป็นไปเพื่อเลี่ยงความเจ็บปวด และมุ่งแสวงหาความพึงพอใจหรือความสุข ดังนั้นเป้าหมายสำคัญในการบัญญัติกฎหมายจึงควรมุ่งไปสู่ความสุขเช่นกัน โดยการบรรลุเป้าหมายนี้ได้ แต่อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปแล้ว พวกประโชยชนนิยมเห็นว่าการลงโทษโดยตัวมันเองเป็นสิ่งชั่วร้าย ความชอบธรรมของการลงโทษจะมีเกิดขึ้นเมื่อมันสามารถระงับความชั่วร้ายที่มากกว่า หรือก่อผลแห่งความสุขมากขึ้น

<sup>1</sup>Nigel Walker, "Punishment, Danger and Stigma the Morality of Criminal Justice," (Oxford: Basil Blackwell, 1980), P. 5.

เป็นชั้นจึงเห็นว่าเราไม่ควรลงโทษใน 4 กรณีคือ<sup>1</sup>

1. ขาดมูลเหตุ (Groundless) คือลงโทษโดยไม่มีสิ่งเลวร้ายให้ป้องกัน เช่น การลงโทษคนผลิตงานศิลปะไม่สวยงาม
2. ไม่คุ้มค่า (Expensive) คือผลร้ายที่เกิดจากการลงโทษ จะมีมากกว่าผลดีที่จะติดตามมา
3. ไร้ผล (Inefficious) ลงโทษแล้วเปล่าประโยชน์ไม่สามารถป้องกันความเลวร้ายได้
4. ไม่จำเป็น (Needless) ถ้ามีวิธีการอื่นที่สามารถป้องกันความเสียหายได้ดีกว่าการลงโทษ ก็ไม่ควรใช้การลงโทษ

ดังนั้นเขาจึงเชื่อว่าไม่ควรลงโทษอาชญากรบางประเภท เช่นคนวิกลจริต ผู้เข่าว หรือคนที่ทำผิดเพราะความจำใจโดยไม่มีหนทางที่จะหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากการลงโทษคนเหล่านี้ จะไม่ก่อให้เกิดผลดีหรือผลในการป้องกันความผิดแต่ประการใด การลงโทษเพื่อป้องกันความผิด โดยทั่วไปแล้วแบ่งออกเป็น 2 แบบคือ

1. การป้องกันเฉพาะ เป็นการลงโทษโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดทำผิดซ้ำอีก หรือตัดโอกาสการกระทำผิดของอาชญากรต่อสังคม เช่น การจำคุก การประหารชีวิต ฯลฯ ในกรณีป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำนั้น การลงโทษจะต้องกระทำให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้กระทำผิดเป็นราย ๆ ไป เช่นการลงโทษผู้กระทำผิดที่มีสันดานเป็นผู้อยู่ร้าย ก็มักจะจำคุกเป็นระยะเวลานาน การลงโทษต่อผู้กระทำผิดโดยโอกาสหรือบันดาลโทษะ ย่อมจะมีวิธีการปฏิบัติที่นุ่มนวลกว่า ซึ่งตัวแปรในการวัดสัมฤทธิ์ผลทางปฏิบัติของการลงโทษในลักษณะนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้กระบวนการสถิติคำนวณจำนวน

<sup>1</sup>Bentham, "Punishment and Utility," in Punishment and Rehabilitation, Jeffries G. Murphy, ed: (California: Wadsworth Publishing Co., Inc., 1973), P. 69.

การกระทำผิดซ้ำเป็นเครื่องบ่งชี้สำคัญ แต่สถิติการกระทำผิดซ้ำในประเทศต่าง ๆ เฉลี่ยแล้ว มีจำนวนสูงประมาณร้อยละ 50-70 จึงพออนุมานได้ว่า การใช้วิธีการป้องกันเฉพาะตัวผู้กระทำผิดมิให้กระทำผิดซ้ำอีกเป็นราย ๆ นั้นประสบความสำเร็จล้มเหลว<sup>1</sup>

2. การป้องกันโดยทั่วไป หลักการป้องกันทั่วไปเป็นแนวความคิดที่พัฒนามาจากความเชื่อที่ว่า การลงโทษผู้กระทำผิดสามารถข่มขู่มิให้ผู้อื่นกล้าทำความผิดเช่นนั้น เป็นการสกัดกั้นอาชญากรรมซึ่งจะเกิดในสังคม และนอร์วัล มอริส ยังเสริมว่าการป้องกันโดยทั่วไป ยังเป็นการปลุกฝังค่านิยมทางศีลธรรม และกระตุ้นให้คนปฏิบัติตามกฎหมายอีกด้วย

2.1 การข่มขู่ เป็นการใช้อำนาจลงโทษเพื่อสร้างตัวอย่างให้แก่บุคคลอื่น ๆ เกิดความหวาดกลัวต่อโทษซึ่งจะเกิดขึ้นต่อตนถ้า กระทำผิดเช่นนั้น ทั้งนี้เพราะพวกประโยชน์นิยมเชื่อว่า คนโดยปกติเมื่อคำนวณว่าร้ายที่เกิดจากการลงโทษ จะมีมากกว่าผลประโยชน์จากการฝ่าฝืนกฎหมายแล้ว ก็จะไม่กล้าฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ทางสังคม ดังนั้นการข่มขู่เพื่อการป้องกันโดยทั่วไป จะได้ผลก็จึงขึ้นอยู่กับการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง เพื่อให้คนทั่วไปเกิดความกลัวโทษไม่กล้าทำผิดด้วย โรเบิร์ต ฮุก สำนวณพบว่าในประเทศอังกฤษ การกระจายข่าวอาชญากรรม และการจับกุมพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดของหนังสือพิมพ์ มีผลสำคัญต่อการข่มขู่

ผู้พิพากษา โฮลมส์ (Holmes) ให้ข้อคิดเห็นในการข่มขู่เพื่อป้องกันโดยทั่วไปอีกว่า "ถ้าข้าพเจ้าต้องอธิบายเหตุผลแก่บุคคลหนึ่งข้าพเจ้ากำลังพิพากษาลงโทษอยู่ ข้าพเจ้าจะกล่าวในทำนองว่าข้าพเจ้าไม่มีความสงสัยเลยว่า การกระทำผิดของบุคคลนั้นเป็นพฤติกรรมที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ แต่เพื่อมิให้การกระทำผิดนั้นเป็นเพียงอย่างแก่ผู้อื่นอีกต่อไป ข้าพเจ้าจำเป็นต้องลงโทษบุคคลดังกล่าว โดยถือเสียว่าการเสียสละของผู้

<sup>1</sup> ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทัณฑ์วิทยา (กรุงเทพฯ: บริษัทการพิมพ์, หน้า 60.



ถูกลงโทษเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของสังคมส่วนรวม<sup>1</sup> สิ่งที่น่าขบคิดคือ พวกประโยชน์นิยมมองขอบเขตของการเสียดุลกว้างขวางเพียงไร และทัศนะเช่นนี้ชอบธรรมหรือไม่ โดยเฉพาะถ้าการเสียดุลนั้นเรียกร้องไปถึงการลงโทษผู้บริสุทธิ์ (Innocent) คาร์ล มาร์ก ได้ตั้งคำถามเป็นเชิงคัดค้านแนวความคิดดังกล่าวของประโยชน์นิยมว่า "โดยสิทธิอะไรที่สังคมจะลงโทษบุคคลเพื่อจุดประสงค์ของการป้องกันอื่น"<sup>2</sup> พวกทฤษฎีทดแทนความผิดคัดค้านอย่างรุนแรงต่อความคิดนี้ เพราะถือว่า การลงโทษผู้บริสุทธิ์เป็นการกระทำผิดศีลธรรม

พวกทฤษฎีป้องกันบางคนพยายามปกป้องข้อโจมตีในเรื่องการลงโทษผู้บริสุทธิ์ โดยแย้งว่า การกล่าวว่าการลงโทษผู้บริสุทธิ์นั้นเป็นเพียงความเข้าใจผิดทางตรรก เพราะโดยคำจำกัดความแล้วการลงโทษ คือการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ทำผิด การลงโทษผู้บริสุทธิ์จึงเป็นปัญหาความเป็นไปได้ทางตรรกมากกว่า คือเมื่อเราพูดว่าการลงโทษผู้บริสุทธิ์เราหมายถึง ลงโทษคนที่ไม่ได้ทำความผิดเหมือนกับว่าเขาทำผิด เป็นเพียงการยืนยันการโกหกที่ว่าเขาผิด เอช แอล ที ฮาร์ท (H.L.T Hart) วิจารณ์การตอบคำถามของประโยชน์นิยมนี้ว่ายังไม่ตรงประเด็น เพราะเป็นการพยายามหาทางยุติความขัดแย้งด้วยคำจำกัดความ ซึ่งไม่สามารถยุติปัญหาได้จริง ดังนั้นปัญหาเรื่องการลงโทษผู้บริสุทธิ์ จึงยังเป็นปัญหาทางค่านิยมศีลธรรม ไม่ใช่เรื่องการโกหกหรือเรื่องทางตรรกเท่านั้น<sup>3</sup> พวกอีกถือทฤษฎีป้องกันก็พยายามโต้แย้งข้อกล่าวหาทางศีลธรรมในเรื่องนี้ โดยชี้ว่าการลงโทษผู้ที่ไม่ได้กระทำผิดเพื่อเหตุผลทางสังคมบางกรณีก็เป็นเรื่องที่ชอบธรรมได้เช่น ในเวลาสงครามการจำคุกพวกที่เชื่อว่าจะไปเข้าข้างฝ่ายศัตรูก็เป็นสิ่งที่ควรทำ

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

<sup>2</sup> Jeffries G. Murphy, ed., Punishment and Rehabilitation (California: Wadsworth Publishing Co., Inc, 1973), P. 9.

<sup>3</sup> H.L.A. Hart, Punishment and Responsibility (Oxford: Claredon Press, 1968), P. 5-6.

เช่นเดียวกับการกักขังคนวิกลจริต แมว่ามันจะไม่ใช้การลงโทษในความหมายเบื้องต้น  
 แต่มันแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสัญญาประชาคมที่ให้ความชอบธรรมในการลงโทษ โดย  
 ที่การกระทำนั้นปราศจากความสัมพันธ์กับการทำผิด และสมมุติถ้าเรารู้ว่าการปล่อยตัว  
 นายแดงออกจากคุก อาจจะทำให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 3 ทุกคนก็คงเต็มใจมองข้าม  
 พันธะทางศีลธรรม และพันธะทางกฎหมาย<sup>1</sup>

2.2 การปลุกฝังค่านิยมทางศีลธรรมและการเคารพกฎหมาย พวก  
 ทฤษฎีป้องกันบางคนถือว่าการสร้างความกลัวหรือการข่มขู่อย่างเดียวนั้น เป็นทัศนคติที่แคบ  
 เกินไปสำหรับการลงโทษ สำหรับผู้ออกกฎหมายแล้วการปลุกฝังค่านิยมทางศีลธรรม หรือ  
 การสร้างลักษณะนิสัยให้ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นส่วนที่สำคัญกว่า เอ.วี. ลุนด์สเทดท์  
 กล่าวว่าปัจจัยเกื้อกูลการลงโทษผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิผล มีไช้อยู่ที่การทวนเกรงต่อ  
 โทษทัณฑ์แต่ประการเดียวหากยังขึ้นอยู่กับโนสำนึกรับผิดชอบในหลักกฎหมาย และศีลธรรม  
 ของประชาชนเป็นสำคัญเพราะถ้าประชาชนมีสำนึกทางศีลธรรมแล้ว ก็จะไม่ทำความผิด  
 แม้ว่าเขาจะมีโอกาสทำมันได้ โดยที่อาจจะไม่ได้รับโทษ

การลงโทษที่ได้ผลสูงสุดจึงเป็นเสมือนหนึ่งการประณาม หรือเป็นการชี้  
 ให้เห็นถึงความเลวร้ายทางศีลธรรมที่อาชญากรได้ละเมิด ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้สังคมได้  
 ตระหนักว่าไม่ควรทำเช่นนั้น การลงโทษจึงเป็นเครื่องมือในการปลุกฝังค่านิยมซึ่งการ  
 ลงโทษปกป้องนั่นเอง โจส แอนเดเนส (Johs Andenaes) เห็นว่า "การลงโทษ  
 เป็นการแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมของการไม่เห็นด้วยของสังคม เป็นการรักษาศีลธรรม

<sup>1</sup>Laurence Stern, "Deserved Punishment, Deserved Harm, Deserved Blame," Philosophy 45 (October 1975): 322.

ของสังคมโดยการสร้างจิตสำนึก (Conscious) และการยับยั้งจิตไร้สำนึก (Unconscious inhibition) ต่อการก่ออาชญากรรม"<sup>1</sup> เขาถือว่าการสร้าง ความกลัวที่เชื่อมโยงกับอิทธิพลทางศีลธรรมจะทำให้ประชาชนไม่กล้าละเมิดกฎหมาย และศีลธรรมจนเกิดความเคยชินเป็นนิสัย ซึ่งจะสามารถสร้างผลการป้องกันที่ต่อเนื่อง ได้ เหมือนกับทหารที่ได้รับการฝึกฝนจนเคยชินต่อการรักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด

2.3 ปริมาณและมาตรการการลงโทษ ด้วยความเชื่อที่ว่า การลงโทษ โดยตัวมันเองแล้ว เป็นสิ่งที่เลวร้าย ดังนั้นปริมาณการลงโทษที่จะกระทำต่อผู้ทำผิด จึงต้อง ไม่มากจนเกินควรแก่การสร้างผลในทางบ่งชี้ ทั้งการป้องกันโดยทั่วไปและการป้องกัน เฉพาะ ทั้งนี้จำนวนและมาตรการการลงโทษดังกล่าวก็ขึ้นอยู่กับผลทางสถิติว่า วิธีการ ลงโทษชนิดใดและจำนวนเท่าใด จึงจะให้ประสิทธิผลสูงสุดในการป้องกันได้ แต่ผลของการ ใช้การลงโทษในกรณีป้องกันเฉพาะนั้น เราสามารถสังเกตได้ชัดเจนกว่าผลที่เกิดจากการ ลงโทษในกรณีการป้องกันทั่วไป และเนื่องจากความชอบธรรมของการลงโทษ ขึ้นอยู่กับ ผลของการป้องกันมิใช่ขึ้นอยู่กับปริมาณความผิดที่อาชญากรได้กระทำขึ้น ดังนั้นการลงโทษ ที่รุนแรงกว่าความผิดหรือลงโทษน้อยกว่าความผิด ก็อาจจะชอบธรรมได้เท่า ๆ กัน ถ้า สามารถสร้างผลในการป้องกันที่ต้องการได้ จุดนี้เองทำให้ทฤษฎีป้องกันถูกโจมตีว่า ไม่มีความสม่ำเสมอในการกำหนดปริมาณการลงโทษ (Inconsistency) อันเป็นการ ขัดกับหลักแห่งความเท่าเทียมกันทางกฎหมายที่ว่าในกรณีอย่างเดียวกันต้องลงโทษเหมือน กัน (Treat like case as like)

### 3. ทฤษฎีคัดแปลงนิสัย (Rehabilitation)

ผู้ถือทฤษฎีนี้เห็นว่าการลงโทษเพียงอย่างเดียวไม่สามารถที่จะยับยั้ง อาชญากรรมได้อย่างแท้จริง ผู้ทำผิดที่ออกไปจากคุกก็กลับไปทำผิดอีก ดังนั้นการลงโทษ

<sup>1</sup>Johs Andenaes, "General Prevention-Illusion or Reality," in Theory of Punishment, Stanley E. Grupp, ed. (Bloomington: Indiana University Press, 1971), P. 142.

จึงต้องเป็นไปเพื่อการคัดแปลงนิสัยเลวร้ายในตัวผู้ทำผิดให้หมดไปเสียก่อน ซึ่งแนวทางแก้ไขนิสัยของผู้ทำผิดนั้นทำได้ 2 อย่างคือ

3.1 พวกที่เห็นด้วยกับการลงโทษ พวกนี้เห็นว่าการลงโทษยังคงเป็นสิ่งจำเป็นแก่ต้องทำความคู่ไปกับการฝึกอบรมอาชีพและศีลธรรม โดยคำนึงถึงมาตรการที่สอดคล้องกับบุคคลิกภาพของผู้ทำผิดแต่ละคน และในส่วนตัวการลงโทษเองนั้น ก็สามารถเป็นมาตรการอันหนึ่งให้ผู้ทำผิดได้สำนึกถึงความผิดที่เขาได้ก่อขึ้น หรือมิฉะนั้นก็ยังเป็นประโยชน์ในแง่ของการยับยั้งชั่วคราว มิให้ผู้กระทำผิดไปก่อความเสียหายให้แก่สังคม ในช่วงเวลาที่ยังไม่ได้คัดแปลงนิสัยที่ไม่ดีออกไปจากตัวผู้ทำผิด

3.2 พวกที่ไม่เห็นด้วยกับการลงโทษ พวกนี้เห็นว่าอาชญากรคือผู้ป่วย ระบบการลงโทษในปัจจุบันที่ใช้การจำคุก, ทัณฑ์, การประหารชีวิต เป็นระบบที่ป่าเถื่อนไม่เข้าใจธรรมชาติมนุษย์อย่างถ่องแท้ พวกนี้เห็นว่าอาชญากรแท้จริงแล้วเหมือนกับผู้ป่วยทางจิต การลงโทษจะยิ่งเพิ่มความกดดันทางอารมณ์ให้แก่ผู้ทำผิดมากขึ้น จนทำให้เกิดลักษณะกระด้างจนไม่เปลี่ยนนิสัยที่เลวให้ดีขึ้นได้ พวกนี้โจมตีการลงโทษเพื่อการป้องกันว่า โทษร้ายและไม่ไถ่ผลตั้งแต่สมัย โศกราตีส หรืออาณาจักรโรมันมาแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็ไม่เห็นด้วยกับความคิดของทฤษฎีทดแทนความผิด ซึ่งถือว่าการลงโทษชอบธรรมเพราะมนุษย์มีความรับผิดชอบ

บี. เอฟ. สกินเนอร์ (B.F. Skinner) เห็นว่าความคิดเกี่ยวกับสภาวะอิสระ (Autonomy) หรือความเยอหยิ่งในตนเองเป็นความคิดที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์<sup>1</sup> สลัม, ความยากจน และสภาพแวดล้อมอันเลวร้าย ได้ทำลายแนวความคิดเกี่ยวกับเสรีภาพของปัจเจกบุคคลแบบตะวันตกจนสิ้นลงแล้ว เขาเชื่อว่าสภาพแวดล้อมมีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ส่วนคาร์ล เมมมิงเจอร์ (Karl Meminger) เห็นว่า อาชญากรรม

<sup>1</sup>B.F. Skinner, "Punishment," in Punishment and Rehabilitation, Jeffries G. Murphy, ed., P. 152.

เป็นอาการของความ บุ่งเหยิงในทางบุคลิกภาพ (Personality disorder) อาชญากรก็คือผู้ป่วยทางจิตซึ่งมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายของสังคม เมนนิ่งเจอร์ กล่าวว่ "อาชญากรรมถ้าตามความหมายของศัพท์แล้ว ไม่ใช่ "โรค" หรือ "อาการป่วย" แต่เขาเห็นว่ามันควรจะเป็นเช่นนั้น"<sup>1</sup> พวกทฤษฎีที่ดัดแปลงนิสัยเห็นว่า การลงโทษอาชญากร ต่อความผิดที่เขาได้ก่อขึ้นก็เหมือนกับลงโทษต่อคนที่ม่มีอาการปวดศีรษะ ในความหมายนี้ การลงโทษโดยตัวมันเองจึงเท่ากับเป็นอาชญากรรม ดังนั้นจึงควรเปลี่ยนทัศนะจากการ ลงโทษมาเป็นการฟื้นฟูจิตใจหรือการบำบัดรักษา ผู้ทำผิดควรจะต้องอยู่ในโรงพยาบาลมากกว่าถูกกักขังในเรือนจำ เพราะคุณมีแต่จะสร้างนิสัยทำผิดให้รุนแรงมากขึ้น ไม่สามารถแก้ นิสัยผู้ทำผิดให้ดีขึ้นได้ พวกนี้เห็นว่าในระยะยาวแล้วการลงโทษต้องเป็นไปเพื่อทั้งสังคม และเพื่อตัวผู้ถูกลงโทษเองด้วย

ในการแก้ไขดัดแปลงนิสัยมนุษย์นั้น พวกนี้เห็นว่าอาจใช้หลักการให้ความเจ็บ ปวด และความพึงพอใจเป็นวิธีการดัดแปลงนิสัยได้ เพียงแต่ต้องเข้าใจว่าหลักการนี้เป็น ไปเพื่อการรักษามีใช้การลงโทษ คับบลิว. เอ. มิลเลอร์ (W.A. Miller) กล่าวว่า ถ้าเราเห็นว่าการทรมานกับการลงโทษเป็นสิ่งที่แยกจากกันได้ เราก็สามารถแยกความ แตกต่างระหว่างการลงโทษกับการบำบัดเพื่อดัดแปลงนิสัยได้เช่นกัน ดังนั้นการบำบัดรักษา จึงไม่ใช่เป็นเพียงรูปแบบของการลงโทษที่มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ตามที่ถูกกล่าวหา<sup>2</sup> แต่อาจจะมีคนคิดเช่นนั้น เขาก็เห็นว่าการช็อคด้วยกระแสไฟฟ้า ก็ยังดูน่ารังเกียจทาง ศีลธรรมน้อยกว่าการลงโทษจำคุก อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้วิจารณ์ว่า แม้เราไม่สามารถจะกล่าว

<sup>1</sup>Karl Menninger, "The Crime of Punishment," in Contemporary Punishment, Rudolph J. Gerber and Patrick D. McAnany, eds., P. 182.

<sup>2</sup>W.A. Miller, "A Theory of Punishment," Philosophy 45 (1970), P. 311.

ได้ว่าการใช้วิธีการดัดแปลงนิสัยต่อผู้ทำผิดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม แต่การใช้วิธีการนี้เพียงอย่างเดียวจะชอบธรรม หรือไม่นั้นยังน่าสงสัย เพราะวิธีการนี้ทำให้รู้สึกว่าการกระทำยังไม่ได้อาศัยในส่วนความผิดที่เขาได้ทำลงไป



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย